Cengiz Aytmatov

KIZIL ELMA

•

OĞULLA BULUŞMA

Çeviren:
Refik Özdek

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 250
EDEBÎ ESERLER: 129

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-605-155-739-7

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1992

23. BASIM

Yayıncının Notu:
Daha önce 978-975-437-093-5 ISBN numarası ile yayınlanan kitabın Kızıl Elma ve Oğulla Buluşma kısımlarının ayrı basımıdır.

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Tasarımı: Zafer Yılmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Yeditepe Ofset

Baskı: İmak Ofset Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

İstanbul- 2019

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Cengiz Aytmatov; 1928 yılında Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'e bağlı Talas Vadisi'nde yer alan Şeker Köyü'nde doğdu. Babası Törekul Aytmatov, annesi Nagima Hamzayevna Aytmatova'dır. Memur olan babası 1937 yılında Stalin'in temizlik harekâtında öldürülen kurbanlar arasındadır. Annesi çeşitli memuriyetlerde bulunmuş ve dört çocuğunu kendi başına büyütmek durumunda kalmıştır. İlkokula kendi köyünde giden Cengiz Aytmatov, babaannesi Ayıkman Hanım'dan dinlediği ninniler, masallar, ve efsanelerle yetişir.

İkinci Dünya savaşının yokluk yıllarını babasız geçiren Aytmatov, çocuk yaşından itibaren çalışmaya başlamıştır. Bu dönemde köy sovyeti kolhozu sekreteri ve vergi memuru olarak çalışır. 1946 yılında Kazakistan'ın Cambul şehrinde Veteriner Teknik Okulu'nda eğitim görmeye başlamıştır. Bu okul bitince, 1948'de Kırgızistan Tarım Enstitüsü'ne devam etmiştir. 1953 yılında buradan veteriner olarak mezun olur. Aytmatov'un ilk eseri, 1952 yılında *Pravda* gazetesinde yayınlanan *Gazeteci Cyuda*'dır. Bu hikâyeyi, 1957 yılında yayımlanan *Yüzyüze* takip eder. 1956-58 yılları arasında Moskova'da Gorki Edebiyat Enstitüsü'ne devam eden yazarın Cemile adlı hikâyesi 1958 yılında *Novy Mir* (Yeni Dünya) dergisinde yayınlanır. Bu eseri büyük ilgi görür. Aytmatov şöhreti, bu eserinin Fransız şair Louis Aragon tarafından Fransızca'ya tercüme edilmesi ve Avrupa'da yayımlanması ile yakalar. Aragon bu hikâyeye yazdığı önsözde Cemile hikâyesini "dünyanın en güzel aşk hikâyesi" olarak takdim etmiştir. Aytmatov, Cemile'nin yayımlandığı 1958 yılında Moskova Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne başlamıştır. Aynı yılın sonunda Kruşçev'in anti-Stalinist kampanyası sırasında Sovyet Komünist Partisi'ne ve Yazarlar Birliği'ne kabul edilir. Babası Stalin muhalifi olan Aytmatov'un partiye girmesi ve birliğe kabul edilmesi ancak siyasî şartların yumuşaması sayesinde gerçekleşmiştir. Hatta sırf babasının muhalifliği yüzünden öğrencilik yıllarında bursu kesilmiş, pek çok terslikler yaşamıştır. Değişen siyasî şartlarla birlikte Aytmatov hem Kırgız hem de Rus yazarlar arasında yerini pekiştirmiştir. Bu yıllarda *Literaturnyi Kırgızistan* dergisi editörlüğünü, sonra beş yıl boyunca *Pravda*'nın Orta Asya muhabirliğini yapmıştır. Aytmatov 1963 yılında, *İlk Öğretmen*, *Deve Gözü*, *Cemile* ve *Selvi Boylum Al Yazmalım* adlı hikâyelerinden oluşan *Steplerden ve Dağlardan Hikâyeler* adlı kitabıyla Lenin Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştır. 1959-67 yılları arasında *Novy Mir*'in editörlüğünü yapmış ve 1968'de Büyük Sovyet Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştır. Aynı yıl Kırgızistan'ın millî yazarı seçilmiştir. Cengiz Aytmatov'un edebî seyri bu yıllarda hikâyecilikten roman yazarlığına doğru kayar. İlk romanı olan *Toprak Ana* 1963'de neşredilir. Yine aynı yıl yayınlandığında büyük heyecan uyandıran *Elveda Gülsarı*'yı kaleme alan Aytmatov, daha sonraki yıllarda çeşitli yayın organlarında hikâyelerini yayınlatmaya devam eder. 1964'de yayınlanan *Kızıl Elma* ve 1969'da

yayınlanan *Oğulla Buluşma* hikâyelerinden sonra, yazar 1970'de edebiyat âleminde yankı bulan *Beyaz Gemi* romanını neşreder. Daha sonra 1972'de *Asker Çocuğu* hikâyesini, 1975'de Kazak yazar Kaltay Muhammedcanov'la birlikte *Fuji-Yama* adlı tiyatro eserini, 1976'da *Sultanmurat*, 1977'de *Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek* hikâyelerini neşreder. 1980 yılında kaleme aldığı *Gün Olur Asra Bedel* romanı yazarın edebiyat hayatının zirvelerinden birini teşkil eder.

Aytmatov, 1986 yılında neşredilen *Dişi Kurdun Rüyaları* isimli romanıyla, yazarlık seyrini mahalli olandan evrensel olana taşımıştır. Aytmatov 1990'da yayınlanan *Beyaz Yağmur* ve *Yıldırım Sesli Manascı* hikâyelerinden sonra, aynı yıl *Cengiz Han'a Küsen Bulut*'u yayınlar.

Aytmatov, başarılı bir edebiyatçı kimliğine sahip olmasının yanında, insan ilişkileri ve yüksek temsil kabiliyeti sayesinde Sovyet devletinden itibar görmüş, devletin çeşitli birimlerinde görev almıştır. 1978 tarihinde Yüksek Sovyet Prezidium'u tarafından Sosyalist İşçi Kahramanı olarak ödüllendirilir. 1983 yılında Büyük Sovyet Edebiyat Ödülü'nü ikinci kez kazanmıştır. Gorbaçov döneminde Sovyet Parlamentosu Kültür ve Ulusal Diller Komitesi Başkanlığı ve Sovyet Yazarlar Birliği Sekreterliği görevlerinde bulunmuştur. Sovyetler birliği dağılmadan önce Gorbaçov'un beş danışmanlarından biri olmuştur. Cengiz Aytmatov; edebi çalışmalarının dışında, 15 yıl Avrupa'da SSCB ve bilahare Kırgızistan'ın büyükelçiliğini yapmıştır. Avrupa Birliği, NATO, UNESCO ve Benelüks ülkelerinde görev yapmıştır.

Aytmatov, *Gün Olur Asra Bedel* romanının sinemaya uyarlanma çalışmalarının devam ettiği Tataristan'daki Kazan şehrinde rahatsızlanmış ve hastaneye kaldırıldığı Almanya'nın Nürnberg şehrinde 9 Haziran 2008 tarihinde vefat etmiştir.

Ötüken Neşriyat tarafından yayınlanan eserleri:

- Beyaz Gemi (Roman)
- Cemile - Sultan Murat (Hikâyeler)
- Cengiz Han'a Küsen Bulut (Roman)
- Dişi Kurdun Rüyaları (Roman)
- Elveda Gülsarı (Roman)
- Gün Olur Asra Bedel (Roman)
- Kızıl Elma - Oğulla Buluşma - Beyaz Yağmur - Asker Çocuğu - Deve Gözü (Hikâyeler)
- Toprak Ana (Roman)
- Yıldırım Sesli Manascı - Yüzyüze - Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek (Hikâyeler)

İÇİNDEKİLER

KIZIL ELMA/ 9

•

OĞULLA BULUŞMA/ 31

KIZIL ELMA

İSABIEKOV geç saatlere kadar yatıp uyuyamamış, hâlâ düşünüyordu. Nasıl hitap edecek, nasıl bir sözle başlayacaktı bu mektuba? Neler yazabilirdi? Zor, çok zor, hatta imkânsız geliyordu mektup yazmak. Söylenecek birikmiş o kadar şey vardı ki! Hem sonra, onun gecikmiş itiraflarını anlayacak mıydı?

Birlikte yaşadıkları ve şimdi geride kalan yıllar çok zor geçmişti. Birbirlerine karşı bunca haksız davranışlardan, sonu gelmeyen suçlamalardan, kavgalardan, barışmalardan ve ayrılıkla sonuçlanan bu durumdan sonra, onu makul (hayır, bu makul sözü yerine oturmadı) onu sadece insanca anlayabilecek, bağışlayabilecek miydi? Evliliklerinin ilk yılında olduğu gibi davranabilecek miydi? Sade, açık yürekli ve iyi niyetle? Ya böyle karşılamazsa? Ya onu anlamazsa? Daha da kötüsü yine kadınlık gururundan, kötü talihinden söz ederek yine saldırıya başlarsa? Hali nice olurdu o zaman?

İsabiekov onun sızlanmalarının, yakınmalarının, bir kadınlık gururundan, kadının öz-saygısından ileri geldiğini anlıyor ve bunu kendi kendine de söylüyordu.

Karısı her zaman kadın arkadaşlarına imrenirdi:

- Gördün mü, diyordu, adam gözünü karısından ayırmıyor, herkesin içinde eğilip karısının ayakkabı bağlarını bağlamaktan çekinmiyor. Böyle bir davranıştan korkmuyor.

O da karısına:

- Böyle bir gösterişten hoşlanmam ben, pohpohlamayı da bilmem, diyor, kestirip atıyordu.

- Gösterişle ne ilgisi var bunun? Bir nezaket kuralı, bir duyarlıktır bu, nasıl anlatacağımı bilemiyorum. Yoksa sen, aşkından, beni sevmekten mi utanıyorsun? Yoo, ben böyle yaşayamam. Ben, sevdiğim erkeğin beni sevdiğini açıkça göstermesinden korkmamasını isterim. Başka türlü davranışı aşağılayıcı buluyorum. Sen bunu hiç düşünmüyorsun!

- Ben hiç de öyle sanmıyorum, zaten bunu düşünecek vaktim de yok. Hem sonra, sen de bunca iş arasında, yakında tezini vereceğin bir zamanda, böyle saçmalıklarla nasıl ilgilenebiliyorsun anlamıyorum: Kim kimin ayakkabısını ya da korsasını bağlamış!

- Seninle tartışmanın yararı yok, hiçbir şey anlamıyorsun!

Ama işte şimdi anlıyordu: Onun ne demek istediğini anlıyor, bunu itiraf etmek istemese de, içinden ona biraz hak veriyordu.

*

* *

Karısı yolda yürürken, gelip geçenlerin dikkati onun üzerine çevrilince, İsabiekov bundan memnun oluyordu. Albenili, güzel ve çok zeki buluyordu karısını. Yürüyüşü de pek hoşuna gidiyordu. Alımlı, zarif, hafif uçarı bir gidişi vardı. Yüksek ökçeli ayakkabılarını giydiği zaman körpe bir kızı andırıyordu. İnsanların kendisine hayranlık duyarak baktıklarını hissedince ne kadar güzel oynar, gözlerinin içi mutluluktan nasıl güler, nasıl gençleşiverirdi! İşte o anlarda karısını sever, ona bayılırdı.

Bununla beraber onu kasıntısız sevmesine her zaman bir engel çıkıyordu. Kendi kendine birtakım sorular soruyor, bu da sevgisini göstermesine, apaçık sevmesine engel

oluyordu. Bu içe kapalılıktan, bu çekingen huyundan vazgeçmek için bir çaba göstermesi, gençlik zamanlarındaki gibi hareket etmesi gerektiğini hissediyordu ama, bırakmaması gereken işte o tutumunu bırakmıştı gençlik yıllarında.

İsabiekov kusurunu, kabahatini (eğer bu bir kabahat ise) işte şimdi kabul ediyordu. Ama onu endişeye düşüren bir başka mesele daha vardı: "Mizaç uyuşmazlığı" denilen sebepten birbirlerinden ayrıldıktan sonra, birbirlerinden uzakta bulundukları şu sırada, karısı, birlikte geçirdikleri yıllara başka bir açıdan, başka bir gözle bakabilecek miydi? Ya bunu kabul etmezse? O zaman her şey bitmiş mi olacaktı? Yoo, yoo, böyle bir durumu kabul edemezdi İsabiekov.

Defalarca mektuba başlamak için kâğıdı önüne çekti ve her defasında vazgeçti. Kalkıp pencereye yaklaştı, sonra uzun süre duvara dayanıp dışarıya baktı. Bitkindi, perişandı, saçları darmadağınıktı.

Dışarıda, pencerenin yakınındaki durakta son otobüsler duruyor, bekleyen yolcuları alıp hemen hareket ediyorlardı. Otobüslerin farları, sonbahar akşamının karanlığını yarıp yarıp geçiyordu.

Komşu evlerden bir genç kız ve bir delikanlı, birkaç kez yaklaştılar avlunun girişine. Sonra yine gittiler, yine geldiler. Çocuk bahçesindeki çocuklar gibi, birbirlerinin ellerini hiç bırakmıyorlardı. İsabiekov onlara imrenmedi. Ama yine de o davranışlarının güzel bir yanı, heyecanlı bir yanı olduğunu kabul ediyor ve bu da onu üzüyordu. Çünkü çok iyi biliyordu o davranışları ve o çağı.

Dağların tepesine doğru, tâ uzakta, herhalde elektrik santralinin gerisinde, küçük bir ateş yanıyor, kımıldayan bir yıldız gibi ışıldıyordu. Bir çoban ateşi olmalıydı. O anda, o ateşin bulunduğu yerde olmak istedi: Orada, gecenin koyu karanlığında tek başına kalmak, hiçbir şeyi dü-

şünmemek, ara sıra ateşe kuru ardıç dallarını atarak çatır çatır yanışlarını seyretmek...

Sonra pencereden uzaklaştı. Kızı Anara'ya bakmak için onun yattığı odaya girdi. Anara artık küçük bir çocuk değildi ama uyurken hep üstünü açardı. Bu yüzden onun üşümesinden, soğuk almasından korkuyordu İsabiekov. Bu defa Anara, kımıldamamış, üstünü açmamış, mışıl mışıl uyuyordu. Bütün gün koşup oynamıştı çünkü. Bugün babasına neler ettiğini hiç bilmiyordu. Ah Anara, Anara! Ne bilsindi babasının yüreğini parçaladığını! Ne bilsindi bu saatlere kadar onun niçin uyuyamadığını! Kızına şefkatle baktı ve fısıltı halinde konuştu onunla: "Böyle rahat uyuman büyük bir şans yavrum, ileride, büyüdüğün zaman, uykusuz geçireceğin günler de olacak. O uykusuz geceler herkesin başına gelir, kimse kurtulamaz. Ama daha vakit var o günlere. Şimdi uyu, rahat uyu yavrum, güzel rüyalar gör."

Gündüz Anara'yı bir kır gezisine götürmüştü. Orada ona annesiyle olan ilişkilerinden söz edecekti. Karısı da yazdığı mektupta ona gerçeği anlatmasını ısrarla istiyordu zaten. Kızına, annesinin Moskova'da sadece tezini vermek için bulunmadığını, artık ayrı yaşamalarının daha iyi olacağına karar verdiklerini, kimin yanında kalacağına Anara'nın karar vereceğini söyleyecekti. İsabiekov çocuk için bu konuşmanın pek acı, pek korkunç olduğunu düşünerek, konuyu evde değil, kır gezisinde açmayı uygun bulmuştu. Orada konuşmak kendisi için de daha kolay olacaktı. Herhalde kızı kendisiyle kalmayı isterdi. Öyle umuyordu. Annesi Taşkent'e yerleşmek, orada bir araştırma enstitüsünde çalışmak istiyordu. Kızı da Taşkent'e gitmek istemezdi.

Anara avluda oynarken çağırmıştı onu:

- Hadi, üzerine bir hırka al, kıra gidiyoruz.

OĞULLA BULUŞMA

Yaşlı Çordon, çok perişan, allak-bullak bir durumda döndü evine. Canını mı sıkmışlardı, korkutmuşlar mıydı onu ya da dövmüş, sövmüşler miydi? Karısı hemen anladı önemli bir şey olduğunu. Ve meselenin aslını öğrenince de o kadar şaşırdı ki ne yapacağını bilemedi. Kocası pek tuhaf bir hayal kurmuştu. Herhangi duyarlı bir kişiye göre onun bu davranışı kocamışlık, bunaklık, aptallık sayılır, asla aklı başında bir adamın düşüncesi olarak kabul edilmezdi.

İhtiyarın bir oğlu vardı ve yirmi yıl kadar önce savaşta ölmüştü. Pek gençti öldüğü zaman ve şimdi onu Çordon'dan başka kimse hatırlamıyordu. Zaten Çordon'un kendisi de evde, karı-koca arasında ondan hiç söz etmezdi. Ve işte şimdi, birdenbire oraya, onun savaştan önce öğretmenlik yaptığı yere gitmeye karar vermişti.

- Onun hayatta olduğuna, ölmediğine her zaman inandım, her zaman hissettim bunu. Oraya gitmek için sabırsızlanıyorum, gidip görmek istiyorum onu, diyordu.

Karısı, şaşkın şaşkın baktı adamın yüzüne. İşi önce "Sen başının üzerine mi düştün yoksa?" diye alaya almak istedi ama kendini tuttu. Çünkü kocası bu sözleri sakin, kararlı, inançlı bir sesle ve pek içten söylemişti. Kadın, kocasının oraya gitmekte kararlı olduğunu, bunu iyice kafasına koyduğunu anlamıştı.

Oğlunu bulmak için oraya gitme kararı pek saçma olsa da, bu tatlı bakışlı, yanık ve buruşuk yüzlü, ak sakallı koca adama, çocuk gibi davranmasının hiç de doğru olmayacağını düşündü. Kocaman ve yorgun elleri, dizlerinin üzerinde birer büyük balık gibi duruyordu adamın. Niyetinin pek

saçma ve budalaca bir şey olduğunu bilse de, bunu ona söylemekten çekindi. Sakin bir sesle şöyle dedi:

- Madem ki yaşadığını hissediyordun, bugüne kadar niçin gidip aramadın?

- Bilmiyorum, diye iç çekti Çordon. Şimdi gitmek istiyorum. Henüz gözlerim kapanmadan mutlaka gitmeliyim oraya. Kalbim böyle söylüyor, içimden böyle geliyor. Yarın erkenden çıkacağım yola.

- Pekâlâ, bu senin bileceğin bir şey.

Sabah olunca kocasının gitmekten vazgeçeceğini sanıyordu. Hem niçin gidecek, ne bulacaktı o uzak ve yabancı köyde? Ama kadının bu umutları boşunaydı. Hiç de kararını değiştirmek niyetinde değildi Çordon.

Dağın eteğindeki köy, onların köyü, çoktan uykuya dalmıştı. Bütün pencerelerde ışıklar sönmüştü. Yalnız Çordon'ların evindeki ışıklar ara sıra sönüyor, yanıyordu. Yaşlı adam yatıp uyuyamıyordu bir türlü. Geceleyin birkaç defa kalktı, giyinip dışarı çıktı ve her çıkışında atın otluğuna bir kucak yonca attı. Hem öyle rastgele değil, ilkbaharda biçilen, bol yapraklı yoncaları seçip alıyordu. Yazdan beri hangarın çatısında biriktirdiği yemlerin eksilmesine hiç aldırmıyordu. Başka zaman olsa böyle bir şeyi asla yapmaz, başkalarının yapmasına da engel olurdu. Kış gelinceye kadar o otlara kimsenin el sürmesine izin vermezdi. Atını ve ineğini otlamaları için ürünü alınmış ıssız bahçelere, biçilmiş ama yeniden yeşermeye başlamış çayırlara, salsola denilen sert ve kuru ağaççıkların arasına salardı. Ama şimdi atından hiçbir şeyi esirgemiyordu ve yem torbasını da ağzına kadar yulafla doldurmuştu.

Bütün gece kalktı oturdu, gitti geldi ve yatıp uyuyamadı. Karısı da uyumuyordu ama uyur gibi yapıyor, kocası odadan her çıkışında derin bir iç çekiyordu. Onu kararından caydırmaya çalışmanın yararı yoktu. Ona "İyi düşün? Nereye gideceksin? Ne yapacaksın? Çocuklaştın mı yoksa!

İnsanlar yüzüne bakıp bakıp gülecekler!" demek istiyordu ama söyleyemiyor, susuyordu. Çünkü o zaman ihtiyar kocası ona "Öz anası olsaydın beni caydırmaya çalışmazdın!" diyebilirdi. O da böyle bir söz duymak istemiyordu. Kadın Çordon'un oğlunu tanımıyordu, onu hiç görmemişti. Birinci karısı on yıl önce ölmüştü ve onun ikinci karısıydı. Aslında kadının da hiç huzuru yoktu ve bundan sürekli olarak ama haksız yere kocasını sorumlu tutuyordu. Kocasının evli iki kızı vardı, şehire yerleşmişlerdi ve her nedense, hiç gelip görmezlerdi onları. Yalnız, o da pek seyrek olarak, Çordon şehre indiği zaman onları da görmeye giderdi. Dönüşünde onlarla ilgili pek az şey anlatır, kadın da hiç üstelemezdi. Böyle hallerde üvey ana hiç bir şeye karışmamalıydı. Herhalde herkes için en iyisi buydu, işte biraz da bu yüzden ihtiyarın o tuhaf kararını kabul etmek zorunda kalmıştı. Sonra düşündü ve şu sonuca vardı: "Belki hasret hastasıdır, bir özlem acısıdır bu. Varsın gitsin, yüreğini biraz rahatlatır, üzüntüsünün hafiflediğini hisseder."

Çordon şafak vakti kalktı. Çıkıp atını eyerledikten sonra tekrar odaya döndü. Paltosunu giydi, duvarda asılı duran kamçısını aldı. Sonra karanlıkta karısının yatağına eğilerek kulağına fısıldadı:

- Ben gidiyorum Nazifkan. Merak etme, yarın akşam dönerim. Duyuyor musun? Niye bir şey söylemiyorsun bana? Anlamaya çalış. O benim oğlum. Elbette her şeyi biliyorum ben, ama yine de gitmem gerekiyor oraya. Kalbim sıkışıyor, anlıyor musun beni?

Karısı yatağından kalktı. Karanlıkta kocasının başında ne olduğunu görüyormuş gibi homurdandı:

- Şu başındaki eski kalpağı çıkarsan çok iyi edersin, odun toplamaya gitmiyorsun, ziyarete, görüşmeye gidiyorsun.

Kadın, yatağın başı ucunda duran sandığı açtı, orada itina ile sakladığı astarakan kalpağı alıp kocasına uzattı:

- Al bunu, o eski kalpakla gidilmez oraya.

Çordon kalpağını değiştirdi ve kapıya doğru yürüdü. Ama karısı yine durdurdu onu:

- Dur hele, pencere kenarında duran şu yiyecek çıkınını da al ve heybeye koy, akşama kadar yol yürüyeceksin, karnın acıkır.

Çordon ona teşekkür etmek istedi ama bir şey söyleyemedi. Karısına "sağ ol " demeye alışmamıştı hiç.

Çordon kısrağına bindi ve köpekleri uyandırmamak için evlerin arkasından dolanarak geçti. Köy uykudaydı. Çitleri de geçtikten sonra dağ yolunu tuttu.

Daha dün aynı yoldan dönmüştü. Şimdi sırtına bindiği bu doru kısrağı yaysız arabaya koşmuş, Küçük Boğaz'ın girişinde kurumuş ağaççıkların dallarını kesmiş, arabaya doldurmuş ve kışlık odun olarak getirmişti eve. O zaman arabanın önünde, ayaklarını araba okuna dayamış hiç acele etmeden ve ara sıra uyuklayarak, hayvanı kendi haline bırakmıştı. Her zamanki gibi dingilleri gıcırdayarak gidiyordu araba.

Gündüz hava açık, sıcaktı. Sonbaharın o günlerinde havalar ansızın soğuyabilirdi. Ama artık veda işareti sayılan açık havalar çok güzel, pırıl pırıl, tertemiz olurdu. Böyle günlerde tepeden bakınca, çevresinde çok değişik manzaralar görürdü insan: Vadideki küçük köyler, bunların birbirine bitişen ve birbirinin ardından uzayıp giden gölgeli-loş bahçeleri, evlerin beyaz duvarları, yaprakları kızaran bitkiler, tütünler, tarla süren traktörler, havada gümüş gibi parlayan bir uçağın geçişi ve ufukta, şehrin üzerinden ayrılmayan mavi dumanlar. Bütün bu küçük şeylerin üzerinden de dalga dalga kuşlar geçiyordu: Hızlı, sessiz, kara kara görünen kuşlar...

Çordon kırlangıçların nasıl kuşlar olduklarını çok iyi bilirdi. Daha sabahın erken saatlerinde o odun toplamaya giderken, kırlangıçlar telgraf tellerinde küme küme toplan-